Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

23. oktoober 2025*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Artikli 25 lõige 1 – Alltöövõtulepingus sisalduv kohtualluvuse kokkulepe – Lepingust tuleneva nõude loovutamine – Nõude omandaja võimalus tugineda nõude võlgniku vastu kohtualluvuse kokkuleppele – Tingimused

Kohtuasjas C-682/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Cluji (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia) 25. oktoobri 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. novembril 2023, menetluses

E.B. sp. z o.o.

versus

K.P. sp. z o.o.,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja president I. Ziemele, kohtunikud A. Kumin (ettekandja) ja S. Gervasoni,

kohtujurist: D. Spielmann,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– E.B. sp. z o.o., esindajad: *avocați* D.-V. Ceaușu ja A. Cristescu,

– K.P. sp. z o.o., esindajad: *avocat* H. Bora, *radca prawny* M. Ostrowski ja *avocată* R.-E. Stuparu,

– Šveitsi valitsus, esindajad: M. Kähr ja L. Lanzrein,

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Biolan ja S. Noë,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1; edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) artikli 25 lõike 1 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud E.B. sp. z o.o. ja K.P. sp. z o.o., kahe Poola õiguse alusel asutatud äriühingu vahelises kohtuvaidluses Rumeenia kohtute pädevuse üle lahendada hagi, mille E.B. esitas K.P. vastu kohtualluvuse kokkuleppe alusel, mille olid sõlminud K.P. ja Rumeenia õiguse alusel asutatud äriühing E. S.A., kes loovutas hagi esemeks oleva nõude E.B-le.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus (EÜ) nr 44/2001

3 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42; edaspidi „Brüsseli I määrus“) artikli 23 lõikes 1 oli sätestatud:

„Kui lepinguosalised, kellest ühe või mitme alaline elukoht on liikmesriigis, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad. Kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti, on kohtul või kohtutel ainupädevus. Selline kokkulepe kohtualluvuse kohta sõlmitakse kas:

a) kirjalikult, või kui see on sõlmitud suuliselt, kinnitatakse kirjalikult või

b) vormis, mis vastab poolte vahel väljakujunenud tavale, või

c) rahvusvahelise kaubanduse puhul vormis, mis vastab kaubandustavale, millest pooled olid või pidid olema teadlikud ning mis on asjaomase kaubanduse valdkonnas laialt tuntud ning mida selles valdkonnas tegutsevad asjakohast liiki lepingute pooled regulaarselt kasutavad.“

Brüsseli Ia määrus

4 Brüsseli Ia määruse põhjendustes 15, 16 ja 19 on märgitud:

„(15) Kohtualluvuse eeskirjad peaksid olema hästi prognoositavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga. Seepärast peaks alati olema tagatud kohtualluvus kostja elukoha alusel, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui vaidluse sisu või poolte autonoomia eeldab teistsugust seost. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida vastuolulist kohtualluvust, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt kindlaks määratud.

(16) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha. […]

[…]

(19) Kui tegemist ei ole kindlustus-, tarbija- või töölepinguga, mille puhul on pädeva kohtu kindlaksmääramise vabadus piiratud, tuleks austada poolte lepinguvabadust, kui käesolevas määruses sätestatud erandliku kohtualluvuse alustest ei tulene teisiti.“

5 Selle määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.“

6 Määruse artikli 5 lõikes 1 on sätestatud:

„Isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib hagi esitada teise liikmesriigi kohtusse üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.“

7 Sama määruse artikkel 25 näeb ette:

„1. Kui pooled, olenemata sellest, kus on nende alaline elukoht, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad, välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine. Kohtualluvus on erandlik, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Kohtualluvuse kokkulepe sõlmitakse kas:

a) kirjalikult või suuliselt kirjaliku kinnitusega;

b) vormis, mis vastab poolte vahel väljakujunenud tavale, või

c) rahvusvahelise kaubanduse puhul vormis, mis vastab kaubandustavale, millest pooled olid või pidid olema teadlikud ning mis on asjaomase kaubanduse valdkonnas laialt tuntud ning mida selles valdkonnas tegutsevad asjakohast liiki lepingute pooled regulaarselt kasutavad.

[…]

4. Usaldusühingu (*trust*) asutamise kokkuleppe või dokumendi sätetel, millega pädevus kindlaks määratakse, ei ole õigusjõudu, kui need on vastuolus artikliga 15, 19 või 23, või kui on välistatud kohtute pädevus, kellele asi allub erandlikult artikli 24 kohaselt.

5. Kohtualluvuse kokkulepet, mis on osa lepingust, käsitatakse lepingu muudest tingimustest sõltumatu kokkuleppena.

[…]“.

Riigisisene õigus

Rumeenia õigus

8 1. juuli 2010. aasta seaduse nr 134/2010, millega kehtestatakse tsiviilkohtumenetluse seadustik (Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă) (uuesti avaldatud *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 247, 10.4.2015) (edaspidi „Rumeenia tsiviilkohtumenetluse seadustik“), artikli 1068 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Varalistes küsimustes võivad pooled sõlmida kokkuleppe kohtu kohta, kellele allub niisuguse olemasoleva või potentsiaalse vaidluse lahendamine, mis on tekkinud välismaiste asjaoludega suhtest. Kokkuleppe võib sõlmida kirjalikult, telegrammi, teleksi, faksi või mis tahes muu sidevahendi abil, mis võimaldab kirjalikult tõendamist. Kui kokku ei ole lepitud teisiti, on valitud kohtul ainupädevus.“

9 Selle seadustiku artiklis 1071 on sätestatud:

„1. Asja arutav kohus kontrollib omal algatusel, kas tal on rahvusvaheline kohtualluvus, tehes seda kooskõlas riigisiseste kohtualluvuse sätetega. Kui ta tuvastab, et asi ei allu ei talle ega ühelegi teisele Rumeenia kohtule, tagastab ta hagiavalduse kui Rumeenia kohtutele mittealluva, kui artikli 1070 kohaldamisest ei tulene teisiti. Kohtu otsuse peale võib esitada kaebuse kõrgema astme kohtule.

2. Rumeenia kohtu rahvusvahelise kohtualluvuse puudumisele võib tugineda menetluse igas etapis, ka vahetult apellatsioonimenetluses. […]“.

Poola õigus

10 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (ustawa – Kodeks cywilny) (*Dz. U.*, nr 16, jrk nr 93) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „Poola tsiviilseadustik“) on artikli 509 lõikes 2 sätestatud, et „omandaja omandab lisaks nõudele sellega seotud õigused, eelkõige viivisenõude“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

11 Kaks Poola õiguse alusel asutatud äriühingut, E.B. ja E. PL., sõlmisid vastavalt 24. märtsil ja 24. juulil 2017 kaks lepingut, millest esimene puudutas maatüki ettevalmistamist Poolas uue puittoodete tehase ehitamiseks ja teine selle tehase ehitustöid. Nende lepingute alusel võttis E. PL. eelkõige kohustuse osutada E.B-le ehitise projekteerimisega seotud teenuseid ja teostada ehitamiseks vajalikke vundamenditöid.

12 E. PL. oli juba 4. märtsil 2017 sõlminud alltöövõtulepingu Rumeenia õiguse alusel asutatud äriühinguga E. S.A. Viimane sõlmis 10. juulil 2017 omakorda alltöövõtulepingu Poola õiguse alusel asutatud äriühinguga K.P. (edaspidi „asjaomane alltöövõtuleping“). Viimati nimetatud leping sisaldab kohtualluvuse kokkulepet, mille kohaselt „lahendatakse kõik vaidlused lepingupoole registrijärgse asukoha kohtus“ (edaspidi „asjaomane kohtualluvuse kokkulepe“), ilma et oleks täpsustatud, milline on mõiste „lepingupool“ täpne ulatus.

13 Kahes eelmises punktis osutatud neli lepingut sisaldavad kõik tingimust, mille kohaselt kohaldatakse nende suhtes Poola õigust.

14 Nõude loovutamise lepinguga, mille sõlmisid E. S.A. ja E.B. 16. detsembril 2021 E. PL-i osalusel, loovutas E. S.A. E.B-le kahju hüvitamise nõude summas 14 050 878,35 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 3 289 311 eurot) (edaspidi „vaidlusalune hüvitisnõue“), mis oli E. S.A-l väidetavalt K.P. vastu, kuna viimane ei täitnud nõuetekohaselt asjaomasest alltöövõtulepingust tulenevaid lepingulisi kohustusi.

15 E.B. esitas 21. detsembril 2021 K.P. vastu Tribunalul Specializat Clujile (Cluji erikohus, Rumeenia) hagi, milles palus vaidlusaluse hüvitisnõude koos viivisega sisse nõuda. Seda hagi põhjendades tugines E.B. nii K.P. lepingulisele kui ka lepinguvälisele vastutusele. Tribunalul Specializat Cluji (Cluji erikohus) poole pöördumist põhjendas E.B. asjaomase kohtualluvuse kokkuleppega, leides, et vaidlus allub sellele kohtule kui kohtule, mille tööpiirkonnas on E. S.A. asukoht.

16 K.P. esitas enda kaitseks vastuväite Rumeenia kohtute rahvusvahelise kohtualluvuse puudumise kohta. Mis puudutab esiteks tema lepinguvälise vastutuse tuvastamist, siis väitis K.P., et asjaomane kohtualluvuse kokkulepe ei ole selles asjas kohaldatav ning et lähtuda tuleb Brüsseli Ia määruse artikli 7 punktist 2, mille kohaselt on kohtualluvus Poola kohtutel, kuna väidetav kahju tekitanud juhtum toimus Poolas. Teiseks, mis puudutab tema lepingulise vastutuse tuvastamist, siis väitis K.P., et E.B. ei saa tugineda asjaomasele kohtualluvuse kokkuleppele, sest ta on asjaomase alltöövõtulepingu suhtes kolmas isik.

17 Tribunalul Specializat Cluj (Cluji erikohus) rahuldas 19. detsembri 2022. aasta kohtuotsusega kohtualluvuse puudumise vastuväite ja jättis seetõttu hagi Rumeenia kohtute pädevuse puudumise tõttu rahuldamata. E.B. esitas 11. aprillil 2023 selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Curtea de Apel Clujile (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.

18 E.B. väidab sisuliselt, et selleks, et kohtualluvuse kokkulepe tekitaks õiguslikke tagajärgi, piisab sellest, kui seda kokkulepet sisaldavast lepingust tuleneva nõude omandaja on selle kokkuleppega nõustunud, sõltumata sellest, millal nõude omandaja seda nõusolekut avaldab, ning nõude loovutaja algne lepingupartner, kelle vastu seda kokkulepet kasutatakse, ei pea andma uut nõusolekut, kuna ta andis selle lepingu sõlmimise ajal. Sellisel juhul ei peaks selle kokkuleppega määratud riigisisene kohus enam analüüsima, kas kõnealusele nõude omandajale läksid üle nõude loovutaja õigused ja kohustused, kuna selline kontroll on asjakohane üksnes olukorras, kus loovutatud nõude võlgnik soovib tugineda sama omandaja vastu kohtualluvuse kokkuleppele, mis on lisatud lepingusse, millest loovutatud nõue tekkis. Käesoleval juhul aga ei tugineta E.B. kui vaidlusaluse hüvitisnõude omandaja vastu asjaomasele kohtualluvuse kokkuleppele, vaid E.B. tugineb sellele ise. Pealegi, kuivõrd E.B. on seda kokkulepet sisaldavast asjaomasest alltöövõtulepingust tekkinud nõude omandaja, ei ole vaja kohaldada Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb olukordi, kus kolmandal isikul ei olnud mingit seost kohtualluvuse kokkuleppega, millele üks lepingu esialgsetest pooltest kavatses tugineda.

19 K.P. väidab, et kohtualluvuse kokkulepe saab tekitada õiguslikke tagajärgi üksnes lepingu esialgsetele pooltele, mitte sellistele kolmandatele isikutele nagu sellest lepingust tuleneva nõude omandaja, arvestades sellise kokkuleppe – mis on lepingu esialgsete poolte vaheliste läbirääkimiste tulemus – *intuitu personae* olemust. Seega on vaidluse korral vaja kontrollida, kas esialgsest lepingust tuleneva nõude omandaja ja loovutatud nõude võlgnik on seotud selles lepingus sisalduva kohtualluvuse kokkuleppega, kusjuures seda tuleb analüüsida eraldi, kuna selline kokkulepe on nimetatud lepingust autonoomne. Lisaks ei saa privaatautonoomia põhimõtte kohaselt kolmas isik tugineda kohtualluvuse kokkuleppele sellele kokkuleppele alla kirjutanud isiku vastu, kuna viimati nimetatu väljendas oma nõusolekut nimetatud kokkuleppega teise lepingupoolega loodud õigussuhet arvestades ja see on piiratud tema suhtega selle lepingupartneriga. Lõpuks, kuna Brüsseli Ia määruse artikkel 25, mis käsitleb kohtualluvuse kokkuleppeid, on erand selles määruses ette nähtud kohtualluvuse eeskirjadest ning seda tuleb seega tõlgendada ja kohaldada kitsalt, siis tuleb asuda seisukohale, et see, kas „poolte vahel [on] olemas […] kokkulepe, mille kohaselt määratakse teatavas õigussuhtes tekkinud vaidluse lahendamise allumine teatava liikmesriigi kohtule“ selle sätte tähenduses, tuleb tuvastada vaidluse poolte endi kohta.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesoleval juhul tugineb E.B. kui vaidlusaluse hüvitisnõude omandaja esiteks asjaomasele kohtualluvuse kokkuleppele ja kasutab seega asjaomase alltöövõtulepinguga seotud õigust, mida ta kavatseb kasutada K.P. kui loovutatud nõude võlgniku vastu, kes oli selle lepingu allkirjastamise ajal esialgu selle kokkuleppega nõustunud, kuid teiseks ei ole E.B-le ainult selle nõude omandajana läinud üle kõiki E. S.A-le sellest lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi.

21 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt Poola tsiviilseadustiku artikli 509 lõikele 2, millele E.B. oma edasikaebuses tugineb ja nagu seda on tõlgendanud Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus), toob nõude loovutamine kaasa mitte ainult nõudeõiguse ülekandmise nõude omandaja vara hulka, vaid ka sellega seotud õiguste ülemineku, sealhulgas õiguse tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, mis sisaldub lepingus, mille täitmata jätmise tõttu kõnealune nõue tekkis. Seevastu ei tähenda nõude loovutamine nõude omandajale nende kohustuste üleminekut, mis nõude loovutajal olid loovutatud nõude võlgniku ees.

22 Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas Brüsseli Ia määruse artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et Euroopa Kohtu praktikast tulenevad analüüsikriteeriumid selle kindlakstegemiseks, kas kohtualluvuse kokkulepe on kohaldatav seda kokkulepet sisaldava lepingu esialgse poole ja selle lepingu suhtes kolmanda isiku vahelises suhtes, on kohaldatavad sellises olukorras, nagu on kõne all tema menetluses olevas kohtuasjas.

23 Sellega seoses rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus asjaolu, et erinevalt sellest kohtuasjast puudutasid kohtuasjad, milles tehti 7. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62), 21. mai 2015. aasta kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335) ja 18. novembri 2020. aasta kohtuotsus DelayFix (C-519/19, EU:C:2020:933), kohtualluvuse kokkulepet, millele tugineti kolmanda isiku vastu, kes ei olnud sellega alguses nõustunud ja kes oli selle kohaldamise vastu.

24 Samuti märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi kohtuasjas, milles tehti 28. juuni 2017. aasta kohtuotsus Leventis ja Vafeias (C-436/16, EU:C:2017:497), tugines kohtualluvuse kokkuleppele seda kokkulepet sisaldava lepingu suhtes kolmas isik, ei olnud sellel kolmandal isikul siiski lepingu esialgsete pooltega mingit funktsionaalset seost, mis oleks õigustanud sellest

lepingust või kõnealusest kokkuleppest tulenevate õiguste ülevõtmist. Lisaks sellele ei saa Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb kohtuasju spetsialiseeritud valdkondades, eelkõige seoses veokirjade, kindlustuslepingute ja ühingulepingutega, üldiselt üle kanda igat liiki lepingutele.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohaselt tuleneb privaatautonoomia põhimõttest, et kohtualluvuse kokkulepe saab omada toimet üksnes nende poolte vahelises suhtes, kes selle algul kokku leppisid. Seega näib eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et sellist kokkulepet sisaldava lepingu suhtes kolmas isik ei saa sellele kokkuleppele tugineda isegi siis, kui ta omandab teatavad sellest lepingust tulenevad nõudeõigused.

26 Lõpuks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas esialgse lepingupartneri vastuväide on määrava tähtsusega selle hindamisel, kas kohaldatav on kohtualluvuse kokkulepe, mis sisaldub lepingus, mille see esialgne lepingupartner sõlmis lepingu täitmata jätmise tõttu tekkinud nõude loovutajaga ja millele kolmas isik kui selle nõude omandaja tugineb. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib ka teada, kas selleks, et see kolmas isik saaks sellele kokkuleppele kehtivalt tugineda, on vaja, et loovutatud nõude võlgnik kui algne lepingupartner annaks selleks uue nõusoleku.

27 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Cluj (Cluji apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [Brüsseli Ia määruse] artiklit 25 saab tõlgendada nii, et see annab töövõtulepingust tuleneva nõude omandajale õiguse tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, mis lisati sellesse lepingusse esialgse lepingupoole suhtes, juhul kui kooskõlas vaidluse asjaoludele kohaldatava riigisisese õigusega anti loovutamislepinguga üle nõudeõigus ja sellega kaasnevad õigused, kuid mitte lepingust tulenevad kohustused?

2. Kas niisugusel juhul nagu see, millele eelnevalt viidati, on pädeva kohtu kindlakstegemisel asjasse puutuv vastuväide, mille on esitanud kohtualluvuse kokkuleppele alla kirjutanud lepingupool, kelle vastu hagi on esitatud? Kas vaja on selle poole uut tahteavaldust, mis eelneb kohtule hagi esitamisele ja/või on tehtud samal ajal, et kolmandast isikust nõude omandaja saaks tugineda kohtualluvuse kokkuleppele?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

28 Oma küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kolmas isik, kes on omandanud kahju hüvitamise nõude, mis on tekkinud kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu täitmata jätmise tõttu, võib selleks, et esitada selle nõude sissenõudmiseks hagi, tugineda sellele kokkuleppele esialgse lepingupartneri kui loovutatud nõude võlgniku vastu ilma viimase nõusolekuta olukorras, kus vastavalt sellele lepingule kohaldatavale riigisisesele õigusele, nagu seda on tõlgendatud riigisiseses kohtupraktikas, kaasneb nõude loovutamisel nõudeõiguse üleminekuga nõude omandaja vara hulka ka selle nõudega seotud õiguste üleminek, sealhulgas õigus tugineda selles lepingus sisalduva kohtualluvuse kokkuleppe kohaldamisele.

29 Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõike 1 esimeses lauses on ette nähtud, et „[k]ui pooled, olenemata sellest, kus on nende alaline elukoht, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad, välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine“.

30 Seega ei ole selles sättes täpsustatud seda, kas kohtualluvuse kokkuleppe võib väljaspool lepingupoolte ringi üle anda kolmandale isikule, kes on hilisema lepingu pool ja kellele on täielikult või osaliselt üle läinud esialgse lepingu ühe poole õigused ja kohustused (25. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Maersk ja Mapfre España, C-345/22–C-347/22, EU:C:2024:349, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika), ega ka seda, kas selline kolmas isik võib tugineda sellisele kokkuleppele esialgse lepingupoole vastu.

31 Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõige 1 nõuab siiski ühemõtteliselt kehtivuse sisulise tingimusena, et pooled oleksid liikmesriigi kohtu või kohtud „kokku leppinud“ (vt selle kohta 27. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, punkt 35).

32 Kuid väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb Brüsseli Ia määruse artikli 25 sätteid tõlgendada seal sätestatud tingimuste osas kitsalt, kuna see säte teeb erandi nii määruse artiklis 4 sätestatud reeglist, et üldjuhul määratakse kohtualluvus kindlaks kostja elukoha järgi, kui ka reeglist, et valikulise kohtualluvuse alused on sätestatud määruse artiklites 7–9 (27. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et asja arutav kohus peab seega *in limine litis* kontrollima, kas kohtualluvuse kokkulepe on sündinud tegelikult lepingu algsete poolte kokkuleppe alusel, mis peab olema väljendatud selgelt ja täpselt, kuna Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõikes 1 sätestatud vorminõuete eesmärk on sellega seoses tagada, et pooltevaheline kokkulepe on tõepoolest olemas. Sellest järeldub, et lepingus sisalduv kohtualluvuse kokkulepe saab põhimõtteliselt mõjutada üksnes suhteid nende poolte vahel, kes selle lepingu sõlmimisega nõustusid (vt selle kohta 18. novembri 2020. aasta kohtuotsus DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, punktid 41 ja 42 ning seal viidatud kohtupraktika).

34 Samas tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et kokkuleppele, millega lepingu suhtes kolmas isik ei ole nõustunud, saab tema vastu tugineda üksnes tingimusel, et talle on vastavalt asja sisule kohaldatavale riigisisesele õigusele, mis on kindlaks määratud asja arutava kohtu asukohamaa rahvusvahelise eraõiguse normide alusel, üle läinud kõik õigused ja kohustused, mis olid lepingu esialgsel poolel (vt selle kohta 21. mai 2015. aasta kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punkt 65, ja 18. novembri 2020. aasta kohtuotsus DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Ümberpöördult peab kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu suhtes kolmas isik saama seega tugineda sellele kokkuleppele lepingu esialgse poole vastu samadel tingimustel kui need, millele viimane saaks tema vastu tugineda, st juhul, kui see kolmas isik on teise esialgse lepingupoole õigusjärglane kõigis tema õigustes ja kohustustes.

36 Vastupidisel juhul antaks esialgsele lepingupartnerile kui loovutatud nõude võlgnikule rohkem õigusi, kui tal oli enne nõude loovutamist, sest ta võiks pärast seda loovutamist otsustada, et ta ei ole enam seotud nõude loovutajaga sõlmitud kohtualluvuse kokkuleppega (vt analoogia alusel 25. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Maersk ja Mapfre España, C-345/22–C-347/22, EU:C:2024:349, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Selline lahendus on vältimatu, arvestades Brüsseli Ia määrusega taotletavaid eesmärke, mis tulenevad eelkõige selle põhjendustest 15 ja 16 ning mille kohaselt soovis liidu seadusandja võtta vastu hästi prognoositavad ja läbipaistvad kohtualluvuse eeskirjad, et tugevdada õiguskindlust ja aidata kaasa nõuetekohasele õigusemõistmisele. Euroopa Kohus on niisiis korduvalt otsustanud, et nende eesmärkide, eelkõige õiguskindlusega seotud eesmärgi edendamiseks tuleb tugevdada Euroopa Liidus elavate isikute õiguslikku kaitset, võimaldades korraga nii hagejal raskusteta kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda, kui ka kostjal mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse teda võidakse kaevata (vt selle kohta 27. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, punktid 38 ja 39 ning seal viidatud kohtupraktika).

38 Need eesmärgid võiksid aga sattuda ohtu, kui kohtualluvuse kokkuleppele tuginemine kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu esialgse poole ja selle lepingu suhtes kolmanda isiku vahelises suhtes sõltuks küsimusest, kas määratud kohtusse pöördudes tugineb sellele kokkuleppele esimesena üks neist esialgsetest pooltest või kolmas isik; sellega olekski tegemist juhul, kui nimetatud kolmas isik ei saaks tugineda sellele kokkuleppele esialgsete poolte vastu samadel tingimustel kui need, mille alusel need pooled saaksid vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 34 viidatud kohtupraktikale tugineda tema vastu.

39 Sellest tuleneb, et olukorras, kus kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu esialgne pool ei ole nõustunud sellega, et kolmas isik võib sellele tingimusele tema vastu tugineda, võib viimane siiski tugineda sellele kokkuleppele selle esialgse poole vastu, kui talle on üle läinud lepingu teise esialgse poole kõik sellest lepingust tulenenud õigused ja kohustused.

40 Käesoleval juhul – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist – ei andnud K.P. kui vaidlusaluse hüvitamisnõude võlgnik sõnaselget nõusolekut selleks, et E.B. võiks tugineda asjaomasele kohtualluvuse kokkuleppele, ning lisaks ei läinud E.B-le üle kõik asjaomasest alltöövõtulepingust E. S.A-le tulenenud õigused ja kohustused. Nimelt nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et E. S.A. loovutas E.B-le ainult vaidlusaluse hüvitisnõude.

41 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabe kohaselt tõlgendab Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) oma kohtupraktikas Poola tsiviilseadustiku artikli 509 lõiget 2, mis on – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 13 – kohaldatav kõigile põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud lepingutele, aga nii, et nõude loovutamine ei too kaasa mitte ainult nõudeõiguse üleminekut nõude omandaja vara hulka, vaid ka selle nõudega seotud õiguste ehk käesoleval juhul vaidlusaluse hüvitisnõude ülemineku, sealhulgas õigus tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, mis sisaldub lepingus, mille täitmata jätmise tõttu see nõue tekkis.

42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib seega teada, kas Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõikega 1 on vastuolus selline riigisisene kohtupraktika, millest tuleneb, et esialgse lepingupartneri kui loovutatud nõude võlgniku vastu võib kohtualluvuse kokkuleppele kehtivalt tugineda seda kokkulepet sisaldava lepingu suhtes kolmas isik, kes on sellest lepingust tuleneva nõude omandaja, kuigi nimetatud võlgnik ei ole nõustunud sellega, et see kolmas isik tugineb tema vastu kõnealusele kokkuleppele.

43 Käesoleva kohtuotsuse punktis 33 viidatud Euroopa Kohtu praktika kohaselt saab lepingus sisalduv kohtualluvuse kokkulepe põhimõtteliselt tekitada õiguslikke tagajärgi üksnes nende poolte vahelistes suhetes, kes on andnud oma nõusoleku selle lepingu sõlmimiseks. Samas tuleb täpsustada, et selle kohtupraktika eesmärk on kaitsta pigem lepingu suhtes kolmandaid isikuid kui sama lepingu esialgseid pooli.

44 Nimelt, kui on võimalik tuvastada, et lepingu esialgsed pooled on tegelikult nõustunud, et kohtualluvuse kokkulepe on neile siduv vaidluste puhul, mis on tekkinud seda kokkulepet sisaldavast lepingust (vt selle kohta 25. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Maersk ja Mapfre España, C-345/22–C-347/22, EU:C:2024:349, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika), ei ole need esialgsed lepingupooled sarnases olukorras kui lepingu suhtes kolmas isik, kellele on sellest lepingust tulenev nõue loovutatud, kuid kes ei ole selle kokkuleppega nõustunud, mistõttu ei tule esialgsetele lepingupooltele anda samasugust kaitset nagu sellisele kolmandale isikule.

45 Lisaks, nagu tuleneb Brüsseli I määruse artikli 23 lõiget 1 käsitlevast Euroopa Kohtu praktikast, on kohtualluvuse kokkuleppe ulatuse piiramine üksnes vaidlustega, mis on tekkinud sellest õigussuhtest, millega seoses see kokkulepe sõlmiti, kantud eesmärgist vältida seda, et ühe poole jaoks üllatuslikult antakse teatud kohtu alluvusse vaidlused, mis tekivad muudest suhetest kui suhe, mille puhul kohtualluvus kokku lepiti (vt selle kohta 21. mai 2015. aasta kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika). Kuna Brüsseli Ia määruse artikkel 25, mis selle määruse III lisas oleva tabeli kohaselt vastab Brüsseli I määruse artiklile 23, sisaldab samuti sõnu „konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võiva[d] vaidlus[ed]“, on see kohtupraktika ülekantav Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõikele 1 (vt selle kohta 27. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Vaidlus, mis puudutab kahju hüvitamise nõude sissenõudmist kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu esialgse poole vastutuse alusel selle lepingu süülise täitmata jätmise tõttu, on tekkinud õigussuhtest, millega seoses see tingimus kokku lepiti, mistõttu ei saa see esialgne pool olla üllatunud, et tema vastu on selleks sissenõudmiseks esitatud hagi nimetatud kokkuleppega määratud kohtusse, isegi kui see kahju hüvitamise nõue on loovutatud lepingu suhtes kolmandale isikule.

47 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 36 viidatud Euroopa Kohtu praktikast, tuleb ka vältida seda, et kohtualluvuse kokkulepet sisaldavast lepingust tuleneva nõude loovutamisega antakse nõude loovutaja esialgsele lepingupartnerile rohkem õigusi, kui tal oli enne loovutamist.

48 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et kui loovutatakse nõue, mis tuleneb kohtualluvuse kokkulepet sisaldavast lepingust, peab loovutatud nõude võlgnik, kes on nõude loovutaja esialgne lepingupartner, jääma põhimõtteliselt selle kokkuleppega seotuks.

49 Sellegipoolest ei või esiteks seda esialgset lepingupartnerit asetada nõude loovutamise tõttu ebasoodsamasse olukorda. Teisisõnu tuleb seda tingimust tõlgendada nii, et välditakse mis tahes olukorda, kus nimetatud lepingupartnerit võidakse kaevata muudesse kohtutesse kui need, kuhu lepingu teine esialgne pool oleks võinud selle kokkuleppe alusel pöörduda.

50 Nimelt võimaldab selline tõlgendus edendada Brüsseli Ia määrusega taotletud ja käesoleva kohtuotsuse punktis 37 viidatud õiguskindluse eesmärki, kuna see tagab kostjale võimaluse mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse teda võidakse kaevata, ja seda sõltumata küsimusest, kas kohtualluvuse kokkulepet sisaldavast lepingust tulenev nõue on loovutatud või mitte.

51 Lisaks tuleb märkida, et Brüsseli Ia määruse eesmärk on nagu sellega asendatud Brüsseli I määrusel tagada kaitseõiguste järgimine ning õiglane tasakaal hageja ja kostja õiguste vahel, samuti kaitsta võimalikult suures ulatuses kostjaid, kelle alaline elukoht on liidu territooriumil (vt selle kohta 17. novembri 2011. aasta kohtuotsus Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, punktid 33, 46 ja 48). Need eesmärgid väljenduvad eelkõige Brüsseli Ia määruse artikli 4 lõikes 1 põhimõttena, mille kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest, ja määruse artikli 5 lõikes 1 nende olukordade piiramisena, millal liikmesriigi territooriumil alalist elukohta omavaid isikuid võib erandkorras kaevata teise liikmesriigi kohtusse.

52 Teiseks võivad lepingu esialgsed pooled kohe alguses sõnaselgelt kokku leppida, et lepingus ette nähtud kohtualluvuse tingimusele ei saa nende vastu tugineda juhul, kui lepingust tulenev nõue loovutatakse kolmandale isikule.

53 Nimelt tuleneb Brüsseli Ia määruse põhjendusest 19, et liidu seadusandja soovis eelistada privaatautonoomia põhimõtte järgimist, mistõttu tuleb aktsepteerida poolte valikut, välja arvatud esiteks erandid, mis on ette nähtud selle määruse artikli 25 lõikes 4 koostoimes määruse artiklitega 15, 19 ja 23 kindlustus-, tarbija- ja töölepingute puhul, ning teiseks erandlik kohtualluvus vastavalt selle määruse artikli 25 lõikele 4 koostoimes artikliga 24 (vt selle kohta 27. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, punktid 56 ja 64).

54 Nagu aga nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 48, peab sellise sõnaselge kokkuleppe puudumisel juhul, kui loovutatakse kohtualluvuse tingimust sisaldavast lepingust tulenev nõue, loovutatud nõude võlgnik, kes on nõude loovutaja esialgne lepingupartner, jääma selle tingimusega seotuks ega saa ühepoolselt vaielda vastu selle kohaldamisele, kui kõnealuse nõude omandaja pöördub nõude sissenõudmiseks nimetatud kokkuleppe alusel määratud kohtusse.

55 Käesoleval juhul leppisid E. S.A. ja K.P. kui asjaomase alltöövõtulepingu esialgsed pooled asjaomase kohtualluvuse kokkuleppega kokku, et sellest lepingust tulenevaid vaidlusi, sealhulgas kõnealusest lepingust tulenevat vaidlusalust hüvitisnõuet, on pädev lahendama „lepingupoole registrijärgse asukoha kohus“. Ent esiteks nähtub eelotsusetaotlusest, et E.B. kui selle nõude omandaja pöördus samasse kohtusse, millesse E. S.A. oleks võinud selle tingimuse alusel pöörduda, kui viimati nimetatud äriühing ei oleks talle seda nõuet loovutanud, mistõttu ei näi K.P. olevat selle loovutamise tõttu ebasoodsamas olukorras. Teiseks ei nähtu Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et need esialgsed pooled oleksid kokku leppinud, et asjaomasest alltöövõtulepingust tuleneva nõude loovutamise korral ei saa nõude omandaja sellele kokkuleppele nende vastu tugineda. Seega näib – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist –, et põhikohtuasjas võib E.B. põhjendatult tugineda K.P. vastu samale tingimusele, et nõuda sisse vaidlusalune hüvitisnõue.

56 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et Brüsseli Ia määruse artikli 25 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kolmas isik, kes on omandanud kahju hüvitamise nõude, mis on tekkinud kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu täitmata jätmise tõttu, võib selleks, et esitada selle nõude sissenõudmiseks hagi, tugineda sellele kokkuleppele esialgse lepingupartneri kui loovutatud nõude võlgniku vastu ilma viimase nõusolekuta samadel tingimustel, nagu oleks saanud selle võlgniku vastu tugineda teine esialgne lepingupartner, olukorras, kus vastavalt sellele lepingule kohaldatavale riigisisesele õigusele, nagu seda on tõlgendatud riigisiseses kohtupraktikas, kaasneb nõude loovutamisel nõudeõiguse üleminekuga nõude omandaja vara hulka ka selle nõudega seotud õiguste üleminek, sealhulgas õigus tugineda

selles lepingus sisalduva kohtualluvuse kokkuleppe kohaldamisele, välja arvatud juhul, kui esialgsed lepingupooled on sõnaselgelt kokku leppinud, et kohtualluvuse tingimusele ei saa nende vastu tugineda juhul, kui samast lepingust tulenev nõue loovutatakse kolmandale isikule.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse sama kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 25 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

kolmas isik, kes on omandanud kahju hüvitamise nõude, mis on tekkinud kohtualluvuse kokkulepet sisaldava lepingu täitmata jätmise tõttu, võib selleks, et esitada selle nõude sissenõudmiseks hagi, tugineda sellele kokkuleppele esialgse lepingupartneri kui loovutatud nõude võlgniku vastu ilma viimase nõusolekuta samadel tingimustel, nagu oleks saanud selle võlgniku vastu tugineda teine esialgne lepingupartner, olukorras, kus vastavalt sellele lepingule kohaldatavale riigisisesele õigusele, nagu seda on tõlgendatud riigisiseses kohtupraktikas, kaasneb nõude loovutamisel nõudeõiguse üleminekuga nõude omandaja vara hulka ka selle nõudega seotud õiguste üleminek, sealhulgas õigus tugineda selles lepingus sisalduva kohtualluvuse kokkuleppe kohaldamisele, välja arvatud juhul, kui esialgsed lepingupooled on sõnaselgelt kokku leppinud, et kohtualluvuse tingimusele ei saa nende vastu tugineda juhul, kui samast lepingust tulenev nõue loovutatakse kolmandale isikule.

Allkirjad